

ПОЛЯКОВ Р.Б.

PhD in Law,
молодший науковий співробітник
(Науково-дослідний інститут
приватного права і підприємництва
імені академіка Ф.Г. Бурчака
Національної академії правових наук
України)
ORCID ID: 0000-0001-5266-224X

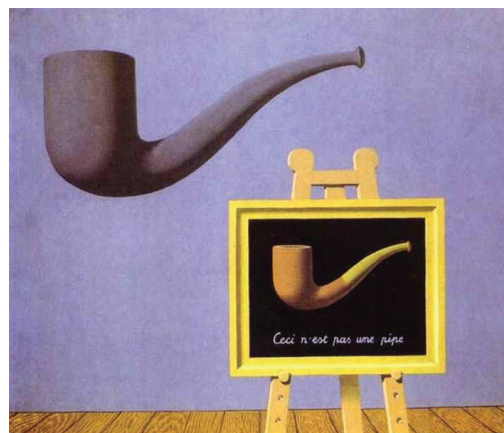
ПОЛЯКОВ Б.М.

д. ю. н., проф.,
провідний науковий співробітник
(Науково-дослідний інститут
приватного права і підприємництва
імені академіка Ф.Г. Бурчака
Національної академії правових наук
України)

УДК 347.736

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.5.2.52>

**„KEJSERENS NYE KLÆDER“,
АБО «НОВА» ПРЕВЕНТИВНА ПРОЦЕДУРА В УКРАЇНІ**

René Magritte, *Les deux mystères* (1966)
Напис на полотні «*Ceci n'est pas une pipe*»
(Це не люлька).
Джерело: Art Shortlist [1]

Проблематика превентивної реструктуризації як нового правового й економічного феномену одразу стала предметом досліджень вітчизняних науковців. Автори загалом схиляються до того, що превентивна реструктуризація як правова конструкція раннього попередження неплатоспроможності дасть змогу боржникам уникати процедури банкрутства. Що ж це за феномен, який одразу

може замінити конкурсний процес, на побудову якого людство затратило майже дві з половиною тисячі років?

Метою статті є здійснення наукового аналізу положень нової Книги третьої Кодексу України з процедур банкрутства для встановлення життєздатності превентивної реструктуризації в українських реаліях та визначення її економічної привабливості для боржників у скрутному фінансовому становищі.

У статті доводиться, що, у супереч законотворчому закріпленому визначенню поняття превентивної реструктуризації, фактично вона доступна як платоспроможним, так і неплатоспроможним боржникам. Превентивна реструктуризація, як і колишня досудова санація, може існувати без залучення арбітражного керуючого, що, зрештою, відповідає положенням Директиви ЄС 2019/1023.

Виявлено законодавчі прогалини в регулюванні превентивної реструктуризації, зокрема щодо надання кредиторам, заінтересованим особам стосовно боржника, права голосу в питаннях схвалення плану превентивної реструктуризації та можливості крос-класового затвердження плану реструктуризації у випадку його підтримання лише одним класом. Такі прогалини створюють найсприятливіше середовище для зловживань боржника шляхом введення «дружнього» кредитора в «обхід» положенням ст. 1 Кодексу України з процедур банкрутства, а тому запропоновано шляхи їх усунення.

Установлено, що обов'язок боржника ініціювати справу про банкрутство, який передбачено приписами ч. 6 ст. 34 Кодексу України з процедур банкрутства, вступає в колізію із превентивною реструктуризацією аналогічно колишній досудовій санації, і так само ставить під сумнів «життєздатність» нової превентивної процедури.

З'ясовано, що законодавець замість усунення колізії між превентивною реструктуризацією та настанням солідарної відповідальності покладає на боржника підвищений стандарт доказування лише для того, щоб він зміг вчинити делікт.

Доводиться, що з практичної точки зору загалом превентивна реструктуризація є максимально наближеною до колишньої досудової санації та не позбавлена аналогічних проблемних аспектів.

У статті звертається увага на те, що процедура превентивної реструктуризації в Україні в деяких питаннях не відповідає положенням Директиви ЄС 2019/1023, яку вона була покликана імплементувати, та висловлено припущення, що за умови неусунення описаних прогалин процедура превентивної реструктуризації не буде користуватися особливим попитом, ймовірно, повторить тяжку долю попередниці та опиниться в занепаді.

Обґрунтовано, що з теоретичного боку поява нової книги в Кодексі України з процедур банкрутства, присвяченої превентивній реструктуризації та допуску до неї, крім юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців, дає всі підстави стверджувати про появу в комплексній галузі права банкрутства нової, четвертої підгалузі – права превентивних процедур.

Ключові слова: адміністратор, банкрутство, боржник, кредитор, досудова санація, неплатоспроможність, план, превентивна реструктуризація, суд.

Poliakov R.B., Poliakov B.M. „Kejserens nye klæder“, or the “new” preventive procedure in Ukraine

The issue of preventive restructuring as a new legal and economic phenomenon has immediately become a subject of research for domestic scientists. Authors generally tend to believe that preventive restructuring, as a legal framework for the early

warning of payment inability, will enable debtors to avoid insolvency proceedings. What on Earth is this phenomenon, that could potentially replace the competitive process, which humanity has spent nearly two and a half thousand years developing?

The aim of the article is to conduct a scientific analysis of the provisions of the new Book Three of the Code of Ukraine on Bankruptcy Procedures to determine the viability of preventive restructuring within the Ukrainian context and to assess its economic attractiveness for debtors in financial distress.

The article proves that, contrary to the statutory definition of preventive restructuring, it is effectively accessible to both solvent and insolvent debtors. Preventive restructuring, like the former pre-trial sanitation, can exist without the involvement of an insolvency practitioner, which ultimately aligns with the provisions of EU Directive 2019/1023.

Legislative gaps in the regulation of preventive restructuring have been identified, particularly regarding the granting of voting rights to creditors and parties related to the debtor in the approval of the restructuring plan, as well as the possibility of a cross-class cram-down if the plan is supported by only one class. These gaps create a highly favorable environment for debtor misconduct through the introduction of "friendly" creditors, bypassing the provisions of Article 1 of the Code of Ukraine on Bankruptcy Procedures; thus, ways to eliminate these gaps are proposed.

It is established that the debtor's obligation to initiate bankruptcy proceedings, as provided by Part 6 of Article 34 of the Code, conflicts with preventive restructuring in a manner similar to the former pre-trial sanitation, likewise casting doubt on the "viability" of the new preventive procedure.

It is clarified that the legislator, instead of resolving the conflict between preventive restructuring and the onset of joint and several liability, imposes an increased standard of proof on the debtor merely to allow them to commit a delict.

The author argues that, from a practical standpoint, preventive restructuring fundamentally resembles the former pre-trial sanitation and is not deprived from identical problematic aspects.

The article draws attention to the fact that the preventive restructuring procedure in Ukraine, in certain respects, does not comply with the provisions of EU Directive 2019/1023, which it was intended to implement. It is suggested that if the described gaps are not addressed, the preventive restructuring procedure will not be in high demand, likely repeating the difficult fate of its predecessor and falling into decline.

From a theoretical perspective, it is substantiated that the introduction of a new book in the Code of Ukraine on Bankruptcy Procedures dedicated to preventive restructuring – and its accessibility to both legal entities and individual entrepreneurs – provides every reason to assert the emergence of a new, fourth sub-sector within the complex field of insolvency law: the law of preventive procedures.

Key words: *administrator, bankruptcy, debtor, creditor, pre-trial sanitation, payment inability, plan, preventive restructuring, court.*

Вступ. На нинішньому етапі розвитку конкурсного процесу у Світі превентивні процедури стають його невід'ємною частиною. Насправді вже доволі важко уявити процедуру неспроможності (банкрутства), складником якої не була б принаймні одна превентивна процедура. Зазначене можливо пояснити сучасним підходом до цієї процедури, який передбачає високу зацікавленість усіх залучених сторін (звісно, за наявності *bona fides*) саме в матеріальному складнику, що полягає в максимально можливому задоволенні грошових вимог кредиторів та збереженні платоспроможного й прибуткового підприємства шляхом допомоги в розв'язанні його фінансових проблем.

Україна не стає винятком, та вже в Законі України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» у редакції 2011 року [2] з'явилася ст. 6, яка

передбачала превентивну процедуру «Санація боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство». Згодом зазначена процедура, із введенням Кодексу України з процедур банкрутства (далі – КзПБ) [3; 4], отримує назву досудової санації.

На цьому період еволюції превентивних процедур в Україні не завершується, зокрема відбуваються зміни й у зв'язку з ухваленням *Directive (UE) 2019/1023 du Parlement européen et du Conseil du 20 juin 2019 relative aux cadres de restructuration préventive, à la remise de dettes et aux déchéances, et aux mesures à prendre pour augmenter l'efficacité des procédures en matière de restructuration, d'insolvabilité et de remise de dettes, et modifiant la directive (UE) 2017/1132 (directive sur la restructuration et l'insolvabilité)* (далі – Директива ЄС 2019/1023) [5], яка, серед іншого, стосується превентивних процедур. Зокрема, відповідно до Закону України «Про внесення змін до Кодексу України з процедур банкрутства та деяких інших законодавчих актів України щодо імплементації Директиви Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу 2019/1023 та запровадження процедур превентивної реструктуризації» [6] скасовується ст. 5 КзПБ, яка була присвячена регулюванню досудової санації, та вводиться новий структурний складник – Книга третя КзПБ, із відповідною назвою «Превентивна реструктуризація».

Зазначене, безумовно, сигналізуватиме про важливість превентивних процедур в очах законодавця, що, звісно, цілком зрозуміло, адже їхня вагомість обумовлюватиметься й положеннями Першого протоколу до Конвенції з прав людини і основоположних свобод (Європейська конвенція з прав людини) [6] (далі – ЄКПЛ). Зокрема, Європейський суд з прав людини в п. 83 рішення від 12 липня 2001 року у справі «Принц Ліхтенштейну Ганс-Адам II проти Німеччини» [7] зазначив: «... *la notion de « biens » peut recouvrir tant des « biens actuels » que des valeurs patrimoniales, y compris des créances, en vertu desquelles le requérant peut prétendre avoir au moins une « espérance légitime » d'obtenir la jouissance effective d'un droit de propriété* » [7] («... поняття “майно” може охоплювати як “наявні активи”, так і майнові інтереси, у тому числі грошові вимоги, на підставі яких заявник може стверджувати, що має щонайменше “легітимне очікування” отримати ефективну реалізацію права власності»).

Тим не менше, попри всю значимість та значущість царини превентивних процедур, залишається важливим і актуальним аспект правової регламентації. Дійсно, при введенні нової превентивної процедури законодавець керувався винятково добрими намірами модернізації, без перебільшення, практично нежиттєздатної досудової санації, яка була регламентована лише однією, доволі мізерною, статтею.

Утім, постає цілком закономірне, хоч і не надто приємне, запитання: чи стане превентивна реструктуризація «життєздатною» й економічно привабливою превентивною процедурою, чи повторить тяжку долю попередниці?

Постановка завдання. Метою дослідження є здійснення наукового аналізу положень нової Книги третьої КзПБ для встановлення життєздатності превентивної реструктуризації в українських реаліях та визначення її економічної привабливості для боржників у скрутному фінансовому становищі.

Огляд попередніх досліджень. Проблематика превентивної реструктуризації як нового правового та економічного феномену одразу стала предметом досліджень таких видатних вітчизняних науковців, як В. Радзивілюк, І. Швидка, О. Синегубов, М. Максимінцев, О. Циганович, та ін.

Однак зазначений феномен, щоби мати повну картину його суті, потрібно досліджувати системно, аналізуючи разом з іншими правовими конструкціями конкурсного процесу. Все це обумовлює необхідність проведення наукового дослідження у вказаній сфері.

Результат дослідження. Наразі тематика процедури превентивної реструктуризації в Україні, безспірно, є неймовірно актуальною в науковому колі, адже її дослідженню присвячено чимало робіт [8; 9; 10; 11; 12; 13; 14; 15].

Значна кількість їхніх авторів донедавна у своїх наукових дослідженнях взагалі обходили десятою дорогою проблеми неплатоспроможності та банкрутства. А тут, можна сказати, почалася справжня «золота лихоманка» у вивченні такої незвичайної, загадкової та чарівної правової конструкції!

Водночас автори загалом схиляються до того, що превентивна реструктуризація як правова конструкція раннього попередження неплатоспроможності дасть змогу боржникам уникати процедури банкрутства.

У зв'язку із цим виникає резонне запитання: що це за феномен, який одразу може замінити конкурсний процес, на побудову якого людство затратило майже дві з половиною тисячі років?

До речі, у конкурсному процесі є цілий арсенал спеціальних заходів, спрямованих на вирішення головного завдання – максимально можливого задоволення вимог кредиторів за рахунок усього майна боржника.

Проте в Україні справи про банкрутство (неплатоспроможність) тягнуться роками, а іноді – десятиліттями, далеко не завжди розв'язуючи проблеми неплатоспроможності боржника.

А тут, у превентивній реструктуризації, боржник за пів року – рік одразу стає платоспроможним. Хіба це не диво?!

Невже це дійсно якась дивовижна правова конструкція, яка, як еліксир, майже за мить робить якісний стрибок у фінансовому лікуванні боржника? Що в ній такого конструктивного, що дасть змогу боржнику, та що там боржнику – людству, взагалі забути про конкурсний процес?

Напевно, настав час висловити й нам свої міркування.

Говорячи про право неспроможності у праві Європейського Союзу ми навели тезу щодо його аналогії з витвором мистецтва видатного бельгійського сюрреаліста Рене Магрітта – «*La Trahison des images*» [16; 1]. Безумовно, коли йдеться про таку процедуру, як превентивна реструктуризація, яка бере свій початок із права ЄС, а саме Директиви ЄС 2019/1023, то відсилення до творчості Рене Магрітта є неминучим.

На думку мимоволі знову приходить асоціація з іншим витвором зазначеного бельгійського митця – «*Les deux mystères*». Отже, цей витвір мистецтва пан Магрітт пов'яже зі своєю, вже згаданою нами, попередньою роботою, розміщуючи у правому нижньому куті полотна мольберт із зображеною на ньому композицією «*La Trahison des images*», однак вже в іншому кольорі та, звісно, менш деталізованою. На противагу повтореному парадоксу з люлькою на полотні, у протилежному куті картини намальовано ще одну, набагато більшу, люльку на стіні. Тим самим шляхом контрасту автор намагається зробити антитезу та «заплутати» спостерігача, немовби ставлячи йому запитання: чи це вже люлька?

Дещо подібне відбувається і з українською процедурою превентивної реструктуризації, яка хоч і покликана бути віддзеркаленням Директиви ЄС 2019/1023, однак так неприкрито, відверто та безсоромно нагадує попередницю.

До прикладу, у ст. 1 чинного КзПБ визначено поняття превентивної реструктуризації. Зокрема, це «система організаційно-господарських, управлінських, інвестиційних, технічних, фінансово-економічних, правових заходів, спрямованих на недопущення або запобігання неплатоспроможності боржника, що можуть включати зміну складу, умов або структури активів та зобов'язань боржника, а також будь-які необхідні операційні зміни чи комбінацію цих елементів, які здійснюються згідно з планом превентивної реструктуризації» [3].

Водночас у попередній версії ч. 5 ст. 4 КзПБ, яка стосувалася колишньої досудової санації, було зазначено: «5. Санація боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство – це система заходів щодо відновлення платоспроможності боржника, які може здійснювати засновник (учасник, акціонер) боржника, власник майна (орган, уповноважений управляти майном) боржника, інші особи з метою запобігання банкрутству боржника шляхом вжиття організаційно-господарських, управлінських, інвестиційних, технічних, фінансово-економічних, правових заходів відповідно до законодавства до відкриття провадження у справі про банкрутство» [17].

Як можливо з легкістю переконалися завдяки співставленню цих визначень, обидві превентивні процедури здійснюються із застосуванням однакових заходів, які визначено в майже ідентичній послідовності.

Проте, що об'єктивно відрізняється у двох випадках, то це мета застосування зазначених заходів. Якщо при досудовій санації самоціллю було **недопущення банкрутства**, то для превентивної реструктуризації – **недопущення або запобігання неплатоспроможності боржника**.

Що це означає на практиці?

У випадку досудової санації ми вже висловили та обґрунтували позицію, що зазначена процедура доступна лише **неплатоспроможним** боржникам [18, с. 115]. Із превентивною реструктуризацією все складається з точністю до навпаки – судячи з нормативного визначення, вона доступна винятково **платоспроможним** боржникам, оскільки запобігання або недопущення неплатоспроможності, логічно, можливе лише до її настання.

Однак не потрібно забувати про абз. 3 ч. 2 ст. 33-1 КзПБ, що містить правове регулювання, яке за своєю парадоксальністю аж ніяк не поступається творчості згаданого нами бельгійського сюрреаліста, оскільки **неплатоспроможний** боржник зобов'язаний визначити, у який спосіб він не допускати виникнення неплатоспроможності. Інакше кажучи, капітан має доповісти, яких заходів він вживатиме для недопущення потоплення корабля, коли той уже знаходиться на глибині декількох метрів.

Отже, доходимо висновку, що превентивна реструктуризація все-таки є доступною для неплатоспроможних боржників, у супереч усім законам логіки, які монотонно диктують банальну істину: неможливо не допустити настання обставини, що настала.

До того ж наш висновок щодо доступності превентивної реструктуризації неплатоспроможним боржникам цілковито узгоджується і з подальшим регулюванням цієї процедури. Зокрема, у п. 1 ч. 1 ст. 33-15 КзПБ встановлено необхідність зазначення у плані реструктуризації причини неплатоспроможності.

Дозволимо собі відвертість та констатуємо, що такої плутанини з легкістю можливо було б уникнути, додавши невелике, але таке необхідне уточнення до правового регулювання щодо **відновлення платоспроможності**.

Зрештою, сама процедура превентивної реструктуризації не позбавлена лінгвістичних «курйозів». До прикладу, як убачається зі ст. 33-1 КзПБ, зазначена превентивна процедура доступна й фізичним особам – підприємцям, тобто певній категорії фізичних осіб. У пункті 5 ч. 1 ст. 33-22 КзПБ законодавець визначає підстави для постановлення судом ухвали про відмову у затвердженні плану превентивної реструктуризації, якщо такий план «не годен» забезпечити «життєздатність» боржника. І якби це була ситуація з досудовою санацією, що була доступною винятково юридичним особам, то така метафора додавала б невеликої нотки помпезності й літературного шик (до речі, у ч. 3 ст. 10 Директиви ЄС 2019/1023 вживається саме «життєздатність підприємства» (франц., – *la viabilité de l'entreprise*)) [5]. Однак у нашій ситуації, напевно внаслідок невдалого перекладу, у випадку із фізичною особою виникає кардинально інша ситуація, адже люди живуть у прямому сенсі цього слова.

Тепер постає питання щодо правильного трактування такого регулювання. У Словнику української мови щодо тлумачення слова «життєздатність» вказано, що це властивість за значенням «життєздатний» [19]. У тому самому словнику віднаходимо, що під прикметником «життєздатний» мається на увазі той, хто здатний зберігати та підтримувати життя [20]. Отже, чи має суд відмовити у затвердженні плану превентивної реструктуризації фізичній особі – підприємцю, якщо людина воліє працювати на 10-ти роботах? Чи якщо за планом превентивної реструктуризації людина ладна жити на менш ніж прожитковий мінімум? Чи суду потрібно призначити експертизу стану фізичного здоров'я боржника, щоб перевірити його здатність підтримувати життя в умовах зазначених випробувань?

Для подальшого дослідження з метою встановлення «життєздатності» нової превентивної процедури продовжимо аналіз її ключових аспектів з точковим їх порівнянням із відповідниками попередниці.

Візьмемо, до прикладу, роль арбітражного керуючого, адже цього суб'єкта не оминула «тяжка доля ребрендингу». Якщо раніше відповідно до колишньої ст. 5 КзПБ він називався «керуючий санацією», що, звісно, незважаючи на невелике використання назви іншої

«санації», було доволі природним, особливо у світлі таких можливих термінів, як «арбітражний керуючий», «керуючий реалізацією», «керуючий реструктуризацією», то відтепер згаданий суб'єкт отримуватиме назву «адміністратор превентивної реструктуризації». І, на наш погляд, таку назву навряд чи можна вважати вдалою, тому що в українській правозастосовній традиції вже існує усталений та загальновживаний термін, який є похідним від поняття арбітражного керуючого. Упевнені, що термін «керуючий превентивною реструктуризацією» також дав би змогу чітко відокремити за назвою цю процесуальну фігуру.

Тим не менше, залишимо таку лінгвістичну прискіпливість осторонь та повернемося саме до юридичного аналізу. Зокрема, через описаний «ребрендинг» арбітражний керуючий у статусі адміністратора превентивної реструктуризації фактично випадає зі сфери дії Книги 2 КзПБ, оскільки наявне там регулювання не містить згадки про новий процесуальний статус. Звісно, у Книзі 3 наявне достатнє й незалежне регулювання повноважень адміністратора превентивної реструктуризації, однак, з точки зору юридичної техніки, безспірно, зазначений підхід викликає чимало запитань.

Наприклад, відтепер арбітражний керуючий у випадку призначення його адміністратором превентивної реструктуризації не прирівнюється до службової особи боржника, тому що ч. 2 ст. 10 КзПБ містить згадку саме про керуючого санацією та ліквідатора. Так само це не було синхронізовано й зі ст. 12 КзПБ, у ч. 1 якої визначено перелік процесуальних статусів арбітражного керуючого, правами яких він може користуватися. Звісно, у цьому переліку немає згадки про «адміністратора превентивної реструктуризації». І це все при тому, що у ст. 1 КзПБ чітко визначено, що адміністратор превентивної реструктуризації – це арбітражний керуючий.

Необхідно також звернути увагу на таке. Як стає зрозуміло із системного аналізу положень Книги третьої КзПБ, зокрема ст. 33-2, участь «адміністратора» у превентивній реструктуризації далеко не завжди є імперативною. У цьому контексті потрібно однозначно зауважити, що ми висловлювали негативну оцінку стосовно можливості здійснення досудової санації без керуючого санацією [4, с. 29], однак така особливість залишається і в наступника цієї процедури.

Зрештою, заради справедливості потрібно зауважити, що в п. 30 преамбули Директиви ЄС 2019/1023 зазначено, що призначення арбітражного керуючого при превентивній реструктуризації не має бути завжди обов'язковим.

Отже, фіксуємо подібність нової превентивної процедури до попередниці та рухаємося далі.

Як відомо, що процедура досудової санації, що процедура превентивної реструктуризації передбачають укладання конкурсної угоди, тобто угоди, яка допускає певне порушення вільного волевиявлення всіх її учасників та потребує затвердження судом. Проте в новітній превентивній процедурі з'являється «офіційний» розподіл на класи, а для ухвалення угоди вимагається отримання згоди кожного із класів (ч. 8 ст. 33-20 КзПБ). При цьому, як стає зрозуміло із системного аналізу ст. 33-20 КзПБ, для кожного класу законодавець встановлює свій особливий поріг схвальних голосів, який потрібно подолати для схвалення плану цим класом. Тобто, безумовно, положення про законне обмеження свободи волевиявлення залишається актуальним.

До того ж існує й можливість так званого «крос-класового» затвердження, якому присвячено ст. 33-23 КзПБ. І, попри складність її викладення, що обумовлюється наявністю великої кількості бланкетних норм та чималих вимог для такого затвердження судом, маємо навести пряму цитату умов пп. «а» та пп. «б» п. 2 ч. 2 цієї статті, дотримання принаймні однієї з яких є імперативним для «крос-класового» затвердження:

«2) план превентивної реструктуризації було схвалено на зборах кредиторів:

а) більшістю класів залучених кредиторів, за умови, що одним із цих класів є клас забезпечених кредиторів, або якщо ця умова не виконується;

б) хоча б одним із класів залучених кредиторів з правом голосу, крім класу засновників (учасників, акціонерів) боржника або іншого класу, який у разі відкриття провадження

у справі про банкрутство боржника та визнання боржника банкрутом або у разі відхилення судом плану превентивної реструктуризації та закриття процедури превентивної реструктуризації не отримає жодного погашення своїх грошових вимог» [3].

Заради справедливості потрібно зазначити, що таке регулювання «перейшло» до нашого КзПБ зі ст. 11 Директиви ЄС 2019/1023, а саме з п. «б» ч. 1.

Таким чином, як стає зрозуміло, фактично пп. «б» охоплюється пп. «а», у зв'язку із чим виникає запитання: навіщо вимагати схвалення плану більш ніж половиною класів, якщо потім припустити схвалення лише одним-єдиним класом із 4 (у ч. 1 ст. 33-18 КзПБ зазначено про можливість існування щонайменше 4 класів)? Отже, ураховуючи ліберальний пп. «б», цілком можливе крос-класове затвердження плану превентивної реструктуризації, якщо за нього проголосував лише 1 клас.

Звісно, цей підпункт містить певний «запобіжник» проти свавілля кредиторів, заінтересованих осіб стосовно боржника, яких законодавець не зрозуміло, чому, воліє виокремити в окремий клас із правом голосу (п. 4 ч. 1 ст. 33-18 КзПБ встановлює існування цього класу, у ч. 2 ст. 33-20 КзПБ зазначено про необхідність розгляду та схвалення плану кожним із сформованих класів, у ч. 4 ст. 33-20 КзПБ визначено умови для схвалення плану саме **класами (множина)** незабезпечених кредиторів). І це все при тому, що кредитори, заінтересовані особи щодо боржника наділені правом дорадчого голосу і не мають права вирішального голосу на зборах кредиторів у процедурі превентивної реструктуризації (ч. 3 ст. 33-19 КзПБ), забезпечені кредитори, заінтересовані особи щодо боржника не можуть голосувати при схваленні плану превентивної реструктуризації (ч. 3 ст. 33-20 КзПБ), конкурсні кредитори, заінтересовані особи щодо боржника не мають права вирішального голосу на зборах (комітеті) кредиторів у процедурі банкрутства (ч. 2 ст. 47 КзПБ) та наділяються дорадчим голосом (ч. 1 ст. 48 КзПБ), голоси кредиторів, заінтересованих осіб не враховуються при плані санації (ч. 5 ст. 52 КзПБ) і, звісно, голоси заінтересованих осіб не застосовуються при визначенні більшості голосів на зборах кредиторів у процедурі неплатоспроможності фізичної особи (ч. 5 ст. 123 КзПБ).

Однак зазначений стан речей у процедурі превентивної реструктуризації ще більше посилює проблематику введення боржником «дружнього» кредитора з фіктивними вимогами, оскільки боржник може з легкістю «обійти» визначення заінтересованої особи, закріплене у ст. 1 КзПБ. Виконавши номінальні вимоги до плану превентивної реструктуризації, зазначені у Книзі третій КзПБ, а особливо забезпечивши рівні вимоги для всіх кредиторів, боржник завдяки «правильному» використанню «свого кредитора» може зловживати процедурою превентивної реструктуризації з метою досягнення недобросовісної мети.

Таким чином, описана нами проблематика щодо дружніх кредиторів у процедурі досудової санації, на жаль, отримує місце й у новітній превентивній процедурі. Звісно, такі зловживання з боку боржника стануть набагато важчими для реалізації, однак аж ніяк не виключеними [4, с. 25].

Не виключається, що ця обставина надалі може стати перешкодою для затвердження судом плану превентивної реструктуризації.

Урахування голосу класу незабезпечених кредиторів, заінтересованих осіб щодо боржника з метою схвалення плану превентивної реструктуризації може мати негативні наслідки. Зокрема, це надає боржнику зайвий спосіб для зловживань шляхом затягування процедури превентивної реструктуризації з метою неправомірного отримання особливих пільг у вигляді основних і додаткових засобів захисту боржника (ст.ст. 33-11, 33-12 КзПБ) та відсутності перерви в перебігу позовної давності.

Дотримуючись принципу конструктивної критики, зазначаємо таке.

В останньому абзаці ч. 1 ст. 11 Директиви ЄС 2019/1023 передбачено можливість для збільшення мінімальної кількості класів, визначених у пп. «іі» п. «б» ч. 1. ст. 11 Директиви ЄС 2019/1023 (прообраз нашого пп. «б», п. 2 ч. 2 ст. 33-23 КзПБ). Отже, на нашу думку, у заданому пп. «б» потрібно вказати про два класи замість одного.

Крім цього, необхідно наділити клас незабезпечених кредиторів, заінтересованих осіб щодо боржника винятково дорадчим голосом стосовно схвалення плану превентивної

реструктуризації, а для цього – внести відповідні зміни до ч. 8 ст. 33-20 КзПБ. Така позиція повністю узгоджується із ч. 3 ст. 9 Директиви ЄС 2019/1023.

Водночас доречно встановити перерву перебігу позовної давності у випадку відкриття процедури превентивної реструктуризації.

Повертаючись до нашого дослідження, ми знову фіксуємо подібність нової превентивної процедури до попередньої та рухаємося далі.

Звернемось до найбільш гострої проблеми превентивних процедур в Україні – солідарної відповідальності.

Ми вже висловлювали позицію щодо наявності колізії між ч. 6 ст. 34 КзПБ та колишньою ст. 5 КзПБ, а також запропонували шляхи її вирішення на основі досвіду Франції [18, с. 115–116].

На жаль, як бачимо, у випадку превентивної реструктуризації ситуація в цьому разі не змінюється. Як було зазначено, процедура превентивної реструктуризації доступна і неплатоспроможним боржникам. Проте ч. 6 ст. 34 КзПБ у випадку настання неплатоспроможності **імперативно** диктує необхідність боржника в місячний строк звернутися до господарського суду із заявою про відкриття провадження у справі про банкрутство. Ну і, звісно, у разі порушення зазначеного обов'язку встановлюється санкція у вигляді солідарної відповідальності за зобов'язаннями боржника.

Певно, найбільш кумедними в цьому аспекті будуть положення ч. 6 ст. 33-1 КзПБ, які покладають на боржника, щодо якого існують обставини, передбачені ч. 6 ст. 34 КзПБ, підвищений стандарт доказування. Тобто замість усунення зазначеної колізії законодавець воліє встановити для боржника підвищений стандарт доказування лише для того, щоб він зміг вчинити делікт (адже КГС ВС зазначає саме про деліктну природу згаданої відповідальності у розумінні ч. 6 ст. 34 КзПБ у п. 8.8. своєї постанови від 07.10.2025 у справі №902/1302/22 [21]).

І тут потрібно згадати про п. 38 Преамбули Директиви ЄС 2019/1023, де якраз визначено припинення такого обов'язку боржника в період дії припинення індивідуальних позовів до боржника; відповідно, цьому питанню присвячується ч. 1 ст. 7 зазначеного документа.

Отже, усупереч юридичній логіці та положенням Директиви ЄС 2019/1023, якщо із превентивною реструктуризацією неплатоспроможного боржника піде «щось не так», то він вважатиметься порушником ч. 6 ст. 34 КзПБ й понесе солідарну відповідальність.

І, певно, потрібно подякувати, що такий стан речей наявний в Україні, а не в Німеччині, де за аналогічний делікт § 15a *Insolvenzordnung* (Статут неспроможності) [22] передбачено кримінальну відповідальність із санкцією аж до позбавлення волі [23, с. 621].

Підсумовуючи проведений аналіз, поглянувши на «нову» превентивну процедуру здалеку, так би мовити, зменшивши масштаб, цілком закономірно можна зауважити, що нічого й не змінилось...

Справді, суто з практичної точки зору так і залишається одна-єдина превентивна процедура, з тими самими особливостями та проблемними аспектами, що й попередня, до того ж найбільша проблема українських превентивних процедур – відсутність впливу на обов'язок боржника звернутися до суду із заявою про відкриття провадження у справі про банкрутство – теж нікуди не ділася. Проте, що дійсно змінилось, так це видимість змін: новий структурний розділ кодифікованого акта, нові терміни, чимала кількість відверто заплутаних і подекуди неузгоджених правових норм...

Вся ця полеміка стосовно превентивної реструктуризації боржника чомусь нагадує сюжет із дитячої казки відомого данського казкаря Ганса Крістіана Андерсена – «*Keiserens nye Klæder*», яку нам вдалося знайти в оригінальному виданні 1837 року [24, третій зшиток (ориг. – *Tredie Hefte*), с. 52–60]. У ній, як добре всім відомо ще з дитинства, до короля прийшли «ткачі», «напряли» пряжі, би ся казало ніби робота йде «що аж гай шумить», а на ділі... „„Men han har jo ikke noget paa“, sagde et lille Barn „Herre Gud, hør den Uskyldiges Røst“, sagde Faderen...“ [24, третій зшиток (ориг. – *Tredie Hefte*), с. 60].

Крім того, незважаючи на подібність до своєї попередниці, нинішня процедура превентивної реструктуризації не обділена і власними проблемами.

До прикладу, нам видається незрозумілим, чому граничний (максимальний) строк дії заходів захисту боржника обмежений 6 місяцями (ч. 3 ст. 33-13 КзПБ), коли, судячи з абз. 2 ч. 7 ст. 33-15 КзПБ, максимальний строк (ураховуючи відповідне клопотання боржника) проведення заключного засідання судом – 12 місяців із дати відкриття процедури превентивної реструктуризації. Необхідно нагадати, що мова йде про укладання конкурсної угоди, де *a priori* передбачається існування певного обмеження волі та волевиявлення сторін. Тобто шанси існування щонайменше одного незгодного кредитора невимовно високі. І цей кредитор, через 6 місяців, може абсолютно спокійно почати діяти, коли боржник, суд та інші кредитори будуть змушені спокійно спостерігати, як згорають останні надії на схвалення та затвердження плану превентивної реструктуризації.

Тут потрібно наголосити, що відповідно до ч. 8 ст. 6 Директиви ЄС 2019/1023 максимальний період обмеження індивідуальних позовів з усіма продовженнями не може перевищувати **12 місяців**.

Аналогічно виникають запитання і щодо неможливості ініціювати процедуру банкрутства стосовно боржника під час процедури превентивної реструктуризації. Якщо точніше, то проблемним є накладання такого обмеження на незалучених кредиторів. Тобто кредитор, вимоги якого не включені до плану превентивної реструктуризації, а час їх виконання вже настав, не може ініціювати процедуру банкрутства та має просто сидіти й чекати?

Потрібно знову звернутися до положень Директиви ЄС 2019/1023. Як убачається із ч. 2 ст. 7 цього документа, заборона на відкриття провадження у справі про банкрутство має застосовуватися на весь період припинення індивідуальних позовів до боржника. Щоправда, ч. 3 цієї статті дозволяє країнам – учасникам ЄС відійти від цього положення у випадку, якщо боржник не здатен оплатити борги, коли настане час виконання вимог, отже, у разі наявності загрози неплатоспроможності. У цьому випадку вимагається, щоб судовий чи адміністративний орган установив необхідність залишення заборони в силі у випадку, якщо відкриття процедури банкрутства не відповідатиме загальному інтересу кредиторів.

На нашу думку, доцільно передбачити для незалученого кредитора (кредиторів) можливість ініціювати процедуру банкрутства стосовно боржника, суб'єкта превентивної реструктуризації, у випадку, якщо строк виконання їх вимог настав, ураховуючи зазначені положення акта ЄС.

Таким чином, на превеликий жаль, і, як не парадоксально, але доходимо висновку, що процедура превентивної реструктуризації в Україні в деяких аспектах **не відповідає** положенням Директиви ЄС 2019/1023, яку вона була покликана імплементувати.

Відповідаючи на запитання, поставлені на початку, можемо припустити, що, всупереч усталеній в українському науковому колі думці, скоріше за все, процедура превентивної реструктуризації не буде користуватися особливим попитом і, ймовірно, повторить тяжку долю попередниці та опиниться в занепаді. Звісно, за умови залишення описаних прогалин в її регулюванні без належних змін.

Однак, якщо відійти від практичного скептицизму та поглянути на превентивну реструктуризацію саме з теоретичної перспективи, то їй потрібно надати однозначно найвищу позитивну оцінку.

Річ у тім, що в українському праві банкрутства відбулась якісна еволюція превентивної процедури. Якщо раніше цьому питанню присвячувалась одна-єдина стаття, то відтепер – цілий структурний розділ КзПБ. До того ж ця процедура стала стосуватися окрім юридичних, певної категорії фізичних осіб. На додаток до цього має місце й дещо видозмінений метод правового регулювання, оскільки диспозитивний підхід природньо стає домінуючим.

Якщо раніше ми висловлювали позицію про наявність трьох підгалузей права в галузі права банкрутства (неплатоспроможності) [25, с. 147], то відтепер наявні всі підстави говорити про появу четвертої підгалузі – права превентивних процедур.

Водночас превентивна реструктуризація ніколи не замінить самої процедури банкрутства, адже вона має на меті «лікування» фінансово спроможного боржника. У випадку стійкої фінансової хвороби боржника йому без конкурсного процесу одностайно не обійтися. І ось тут превентивна реструктуризація може зіграти злий жарт. Проте це буде вже інша історія.

За результатами проведеного дослідження ми дійшли таких висновків.

1. Доведено, що, усупереч законодавчо закріпленому визначенню поняття превентивної реструктуризації, фактично вона доступна як платоспроможним, так і неплатоспроможним боржникам.

2. Установлено, що превентивна реструктуризація, як і колишня досудова санація, може існувати без залучення арбітражного керуючого, що, зрештою, відповідає положенням Директиви ЄС 2019/1023.

3. Виявлено законодавчі прогалини в регулюванні превентивної реструктуризації, зокрема щодо надання кредиторам, заінтересованим особам стосовно боржника права голосу в питаннях схвалення плану превентивної реструктуризації та можливості крос-класового затвердження плану реструктуризації у випадку його підтримання лише одним класом. Такі прогалини створюють найсприятливіше середовище для зловживань з боку боржника шляхом введення «дружнього» кредитора в «обхід» положенням ст. 1 КзПБ, а тому запропоновано шляхи їх усунення.

4. Установлено, що обов'язок боржника ініціювати справу про банкрутство, який передбачено приписами ч. 6 ст. 34 КзПБ, вступає в колізію із превентивною реструктуризацією, аналогічно колишній досудовій санації, і так само ставить під сумнів «життєздатність» нової превентивної процедури.

5. З'ясовано, що законодавець замість усунення колізії між превентивною реструктуризацією та настанням солідарної відповідальності покладає на боржника підвищений стандарт доказування лише для того, щоб він зміг вчинити делікт.

6. Доведено, що з практичної точки зору загалом превентивна реструктуризація є максимально наближеною до колишньої досудової санації та не позбавлена аналогічних проблемних аспектів.

7. Установлено, що процедура превентивної реструктуризації в Україні в деяких питаннях не відповідає положенням Директиви ЄС 2019/1023, яку вона була покликана імплементувати, та висловлено припущення, що за умови неусунення описаних прогалин процедура превентивної реструктуризації не користуватиметься особливим попитом і, ймовірно, повторить тяжку долю попередниці та опиниться в занепаді.

8. Обґрунтовано, що з теоретичного боку поява нової книги в КзПБ, присвяченої превентивній реструктуризації та допуску до неї, крім юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців, дає всі підстави стверджувати про появу в комплексній галузі права банкрутства нової, четвертої підгалузі – права превентивних процедур.

Список використаних джерел:

1. Art Shortlist. Focus sur une œuvre : la Trahison des images de René Magritte. URL: <https://artshortlist.com/fr/journal/article/trahison-des-images-magritte>
2. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом : Закон України від 14 травня 1992 р. № 2343-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-12/ed201301186#Text>
3. Кодекс України з процедур банкрутства. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>
4. Поляков Р.Б. Порівняльно-правова характеристика досудової санації за правом України та Німеччини. *Держава та регіони*. Серія : Право. 2022. № 3 (77). URL: http://law.stateandregions.zp.ua/archive/3_2022/3.pdf
5. Directive (UE) 2019/1023 du Parlement européen et du Conseil du 20 juin 2019 relative aux cadres de restructuration préventive, à la remise de dettes et aux déchéances, et aux mesures

à prendre pour augmenter l'efficacité des procédures en matière de restructuration, d'insolvabilité et de remise de dettes, et modifiant la directive (UE) 2017/1132 (directive sur la restructuration et l'insolvabilité). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/?uri=CELEX:32019L1023>

6. Протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_535#Text

7. Рішення Європейського суду з прав людини від 12 липня 2001 р. у справі «Принц Ліхтенштейну Ганс-Адам II проти Німеччини». URL: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%22001-64147%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-64147%22]})

8. Крикун В.Б., Дерлюк В.Д. Превентивна реструктуризація як правовий механізм запобігання неплатоспроможності. Нове українське право. 2025. Вип. 2. С. 88–97. URL: <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/752/688>

9. Максименцев М.Г. Процедурні і адміністративно-правові аспекти заходів реструктуризації і відновлення підприємств у стані неплатоспроможності, враховуючи інтеграцію в законодавство України практик ЄС щодо регулювання банкрутства. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2024. № 6. С. 118–124. URL: http://apnl.dnu.in.ua/6_2024/20.pdf

10. Швидка Т.І. Впровадження інституту превентивної реструктуризації в Україні: проблеми та перспективи. Аналітично-порівняльне правознавство. 2025. Вип. 5, ч. 1. С. 420–425. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/10/70.pdf>

11. Циганович О.В. Превентивна реструктуризація боргів як спосіб запобігання банкрутству. Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса. 2024. № 2. С. 127–139.

12. Радзивілюк В. Проблеми впровадження інструментів раннього попередження відповідно до Директиви (ЄС) 2019/1023. *Право України*. 2024. № 9. С. 74–86. URL: https://pravoua.com.ua/storage/files/magazines/files/article-pravo_2024_9-s4137.pdf

13. Синегубов О.В. Правові рамки превентивної реструктуризації в ЄС: досвід для України на сучасному етапі. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2024. № 4. Т. 31. С. 101–127. URL: [https://visnyk.kh.ua/web/uploads/pdf/31\(4\)_2024-101-127.pdf](https://visnyk.kh.ua/web/uploads/pdf/31(4)_2024-101-127.pdf)

14. Петруненко Я.В. Вдосконалення законодавства України в сфері банкрутства в контексті європейської інтеграції: проблеми імплементації Директиви (ЄС) 2019/1023. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 4/2025. С. 473–477. URL: http://lsej.org.ua/4_2025/115.pdf

15. Кострицький І.Л., Середницька І.А. Щодо превентивної реструктуризації у процедурі банкрутства. Державно-правові засади формування безпекового середовища в Україні в умовах сучасних викликів : збірник матеріалів III Всеукраїнської наукової конференції (м. Одеса, 18 грудня 2024 р.) / ОДУВС. Одеса, 2024. С. 259–261. URL: <https://dspace.oduvs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0a69fde7-5382-4eae-9209-ae91af6bcccf/content>

16. Поляков Р.Б. Питання права неспроможності за правом ЄС. Імплементація міжнародних стандартів у цивільне та господарське судочинство в Україні : зб. матеріалів VIII наук.-практ. круглого столу (м. Київ, 12 червня 2025 р.) / упоряд. В.М. Короленко. Київ : Електрон. текст. дані. НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України, 2025. С. 119–122. URL: <https://repository.ndipp.gov.ua/bitstream/handle/765432198/1165/2025%20Міжнародні%20стандарти%20судочинства%208.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

17. Кодекс України з процедур банкрутства в редакції станом на 15 листопада 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19/ed20241115#Text>

18. Поляков Р.Б. Порівняльно-правовий аналіз процедури банкрутства (неспроможності) в Україні, Англії, Німеччині та Франції : моногр. Київ : Юрид. вид-во «Право України», 2024. 568 с.

19. Життєздатність. Словник української мови. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=життєздатність>

20. Життєздатний. Словник української мови. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=життєздатний>

21. Постанова КГС ВС від 07.10.2025 у справі №902/1302/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130859339>
22. Insolvenzordnung. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/inso/>
23. Поляков Р. Суворість процедури неспроможності: аспект солідарної відповідальності. Юридичний науковий електронний журнал. 2025. № 1. С. 619–625. URL: http://lsej.org.ua/1_2025/146.pdf
24. Andersen H.C. Eventyr, fortalte for Børn. Kjobenhavn. Forlagt af Universitets-Boghandler C.A. Reitzel. Trykt hos Bianco Luno & Schneider, 1837.
25. Поляков Р. Проблеми формування галузі права та законодавства про банкрутство (неплатоспроможність). *Право України*. 2024. №1. С. 141–155. URL: https://pravoua.com.ua/storage/files/magazines/files/article-pravo_2024_1-s10.pdf

Дата першого надходження рукопису до видання: 22.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 23.10.2025

Дата публікації: 28.11.2025

